

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชนที่อาศัยอยู่รายรอบและในพื้นที่ป่าชายเลน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด และเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าชายเลน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด และ รวมไปถึงการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าชายเลน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ คือ ประชาชน ซึ่งอาศัยอยู่ในตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จ.ตราด ได้แก่ ประชาชนในท้องที่ หมู่ที่ 1 บ้านท่าโสม หมู่ที่ 2 บ้านคลองสอก หมู่ที่ 3 บ้านสลัก หมู่ที่ 4 บ้านอ่างกระปองหมู่ที่ 5 บ้านน้ำตก จำนวน 1,190 ครัวเรือน โดยแบ่งผลการศึกษา ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของประชาชนที่อาศัยอยู่รายรอบและในพื้นที่ป่าชายเลน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ประชาชนที่ทำการศึกษามากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 46.95 ปี มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 คน มีภูมิลำเนาเดิมเกิดในหมู่บ้าน มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานมากกว่า 50 ปี มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย เท่ากับ 47.44 ปี มีอาชีพทำการประมงเป็นอาชีพหลัก มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพรอง มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย เท่ากับ 98,318.89 บาทต่อปี มีรายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 88,213.33 บาทต่อปี มีที่ดินเป็นของตนเอง มีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย เท่ากับ 20.52 ไร่ มีความต้องการที่ดินเพิ่ม โดยส่วนใหญ่ต้องการที่ดินเพิ่มเฉลี่ย เท่ากับ 17.68 ไร่ เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมไม่เคยได้รับการฝึกอบรม ได้รับการประโยชน์จากป่าชายเลน มีประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีประสบการณ์การทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ และมีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลนอยู่ในระดับสูง

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าชายเลน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด

ผลการศึกษา สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าชายเลน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด มีค่าเท่ากับ 2.12 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ สรุปได้ว่า เพื่อส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะต้องมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในพื้นที่โดยด่วนต่อไป เมื่อแยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็นรายด้านพบว่า (1) การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมเท่ากับ 2.21 (2) การมีส่วนร่วม วางแผนงาน มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม เท่ากับ 2.13 (3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม เท่ากับ 2.19 และ (4) การมีส่วนร่วมตรวจสอบติดตามและประเมินผลงาน มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม เท่ากับ 1.95

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าชายเลน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด

สมมติฐานที่ 1 ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเมื่อตรวจสอบค่าร้อยละจากตารางความสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มของประชาชนที่ไม่ได้รับการศึกษามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากที่สุด

สมมติฐานที่ 2 เมื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด โดยใช้สถิติไคสแควร์ พบว่า ค่า p ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.384 ซึ่งมีความมากกว่าค่า α ที่กำหนดไว้ 0.05 แสดงว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ 3 เมื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด พบว่า ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเมื่อตรวจสอบค่าร้อยละจากตารางความสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มของประชาชนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานนาน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากที่สุด

สมมติฐานที่ 4 เมื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด พบว่า อาชีพหลัก มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.

ประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนฯ มากกว่ากลุ่มของประชาชนที่ไม่มีประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สมมติฐานที่ 10 เมื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การทำงานกับเจ้าหน้าที่กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด พบว่าประสบการณ์การทำงานกับเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ซึ่งเมื่อตรวจสอบค่าร้อยละจากตารางความสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มของประชาชนที่มีประสบการณ์การทำงานกับเจ้าหน้าที่ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนฯ มากกว่ากลุ่มของประชาชนที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานกับเจ้าหน้าที่

สมมติฐานที่ 11 เมื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด มีค่าเท่ากับ 2.12 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในพื้นที่อาจมีความใส่ใจในการอนุรักษ์น้อย เพราะอาจยังไม่ทราบถึงผลเสียที่อาจกระทบจากพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรม สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนิรันดร์ จงวุฒิเวทย์ (2527 : 43) ที่ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งใน และส่งผลทำให้เกิดความรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะต้องมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในพื้นที่โดยด่วนต่อไป

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐานนั้น พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน อาชีพหลัก รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง การได้รับการฝึกฝน ประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และประสบการณ์ในการทำงานกับเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งด้านอาชีพ ที่พบว่า อาชีพประมงมีส่วนร่วมมากที่สุด ด้านรายได้ ขนาดที่ดินที่ถือครอง ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของ

การอนุรักษ์ป่าชายเลน เช่น อาชีพประมงก็จะสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพราะอาจส่งผลกระทบต่อ การหาปลา สัตว์น้ำ หากป่าชายเลนเสื่อมโทรม ก็อาจทำให้ปลาหรือสัตว์น้ำอื่นลดลงได้ หรือผู้ที่มีรายได้ น้อยจะสนใจในการมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีรายได้มาก เพราะป่าชายเลนอาจส่งผลกระทบต่อรายได้ที่จะ ได้รับเพิ่มเติมและในส่วนของประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือ เพราะ จากประสบการณ์ที่ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเห็นถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ จะทำให้ ผู้ที่มีประสบการณ์มีความชื่นชอบ ความภูมิใจ และต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ต่อไป สอดคล้องกับองค์การอนามัยโรค หรือ World Health Organization (1981:32) ได้ระบุถึง ปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดจากปัจจัยของสิ่งจูงใจ การที่จะเข้าร่วม ในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนั้น ต้องมีสิ่งจูงใจจากเหตุผลของการมองเห็นผลประโยชน์ตอบแทน และการถูกชักจูงจากเพื่อน หรือจากการบอกกล่าวให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. เนื่องจากค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ป่าชายเลน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ควร ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรม รวมถึงการจัดฝึกอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ ทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าชายเลน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วน ร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนแห่งนี้โดยเร่งด่วนต่อไป

2. จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่ไม่ได้รับการศึกษาและมีการศึกษาค่ำ มีระยะเวลาการ ตั้งถิ่นฐานนาน มีอาชีพหลักทำเกษตรกรรม และมีขนาดพื้นที่ถือครองที่มาก เป็นกลุ่มของ ประชาชนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมในพื้นที่ ซึ่งประชาชนกลุ่มนี้จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรใน พื้นที่ป่าชายเลน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด มากกว่ากลุ่มอื่น ดังนั้น หากหน่วยงานที่รับผิดชอบใน พื้นที่จะดำเนินการด้านการส่งเสริมหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ควรพิจารณาให้ โอกาสแก่กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมในพื้นที่ได้มีโอกาสก่อนเป็นอันดับแรก ส่วนประชาชน กลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่นอกพื้นที่หรือที่อพยพเข้ามาอยู่ไม่นาน ควรส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วม ในลำดับ ต่อไป โดยอาจใช้กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมเป็นแนวร่วมในการช่วยส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วม ได้อีกทางหนึ่งด้วย

3. จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ประสบการณ์ การทำงานกับเจ้าหน้าที่ และการได้รับการฝึกอบรม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ป่าชายเลน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด มากกว่ากลุ่มประชาชนที่ไม่มีประสบการณ์หรือไม่ได้รับการ

ฝึกรอบรดังกล่าว ดังนั้น วิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและมีความเหมาะสม ได้แก่ การส่งเสริมเพื่อสร้างประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนและประสบการณ์การทำงานกับเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้นเช่น หากหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ประกอบกิจกรรมการอนุรักษ์เมื่อใดแล้ว ควรประชาสัมพันธ์ ประกาศ เชิญชวน ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ต่าง ๆ นั้นด้วย อีกทั้งควรจัดโครงการจัดการฝึกรอบรต่าง ๆ ให้กับประชาชนในพื้นที่ให้มากขึ้น ซึ่งการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวจะสามารถส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในรูปแบบต่าง ๆ ให้เพิ่มมากขึ้นได้ในระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นการเจาะลึกถึงรายละเอียดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการศึกษาด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อเข้าร่วมสังเกตการณ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน จะทำให้ได้ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ และมีรายละเอียดมากขึ้น สามารถนำมาเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ที่ประสบความสำเร็จได้